

Jaromír Blažejovský

ČANG SON-U

a j e h o b e z e d n é f i l m y



Láska ve Woomukbaemi (1989) r. Čang Son-u

Z osobností korejské nové vlny se jako největší inovátor, bouřlivák a skandalista jeví Čang Son-u (1952). Studoval archeologii na soulské státní univerzitě. Jeho vysokoškolské studium trvalo třináct roků, neboť byl pro účast na studentských bouřích z univerzity několikrát vyhozen. Tři roky spolupracoval na scénářích, psal filmové kritiky. Jeho provokativní filmy jsou plné odvážné a rafinované erotiky, stejně jako politicky neuctivých výpadů; jsou zahuštěny intelektuálně stimulující kombinací marxistické duchovní inklinace a pornografického apetitu. Překvapivá je vždy i narativní struktura Čangových filmů.

Debutoval roku 1986 filmem *Ježíš ze Soulu* (spolurežie Son U-wan) o bláznovi, který si představuje, že je spasitelem, a chce zachránit Soul a jeho obyvatelstvo. Film byl pro své narážky na domácí realitu v Jižní Koreji na dva roky zakázán, ale promítal se na festivalech v Berlíně a v Tokiu. Druhý Čangův film *Období úspěchů* (1988) znázornil satiricky život průmyslového koncernu od nejnižší postavených zaměstnanců až po špičky. Podle režisérovy charakteristiky šlo o kritické zobrazení konkurenčního soupeření. Jeho třetím opusem byla vynikající *Láska ve Woomukbaemi* (1989):

Mladý krejčí Pe, který má doma ženu a děti, se na pracovišti, v malé periférní dílničce, zamiluje do kolegyně Min, která má muže a synka. Po prvé schůzce, která končí ženiným váháním v hotelu pro dvojice, následuje druhá noc plná ufuněného sexu. Oba hrdiny jejich partneri po návratu zbijí. Peova družka po něm doma hází hrnce, udeří ho dvojzubcem, nakope mu, složí ho na podlahu, škrtí ho svými stehny a pohmoždí mu krk. Protože mu družka sebrala peníze, může Pe pozvat svou milenku jenom do sklenku. Vypravěčský subjekt přechází na družku: v retrospektivě se dostáváme do vykiččeného domu, kde se s ní Pe před lety seznámil; poprvé se tak dovídáme, že dříve dělala prostitutku. Žena vzpomíná na své chudobné dětství, pak sebere děcko, přiváže si je na záda a s prohlášením: „Já mu vyříznu játra!“ se vydá hledat nevěrného druha. Když ho dopadne, bolestivě ho drapne (za varlata?) a přiveze k jeho rodičům: „Jen se podívejte na vašeho syna!“ Pe dostane co proto a jeho matka se s pláčem obejmě s jeho družkou: „Dovolím vám, abyste se vzali.“ Poprvé se tak dovídáme, že nejsou manželé. Nakonec se Pe setká s Min, stará vášeň v něm znovu vzplane, ale Min ho nechce, chlapík jí už neimponuje.

Čangův melodram, jehož kulisou jsou předměstské baráky, příměstská lokálka, noční kluby, odhaluje společenské paradoxy: muž opovrhne svou partnerkou, která pochází z ještě nižší sociální vrstvy než on, ale nejsilnější bytostí je právě ona, zatímco on se projevuje jako ubožák a slaboch. Příběh vychází z klasického milostného trojúhelníku, původní představu si však během děje musíme několikrát opravit. Jak se střídají vypravěči (on - družka - opět on), mění se radikálně teplota vyprávění i naše ponětí o tom, kdo je vlastně hlavním hrdinou. Se zřejmou distancí vůči svým postavám spojuje režisér usluženou melodramatičností (kajicné setkání s rodiči) s psychologickým naturalismem provázeným překvapivými (alespoň pro evropského diváka) detaily (Peova masturbace, zatímco si Min pere ponožky), humorem (milenci ve sklenku rozmáčknou palačinku v Peově kapse) a estetikou šoku (radikální vzpoura Peovy družky), blízkou některým filmům Kaneta Šindóa.

Snímek *Cesta k hippodromu* (1991) líčí vztah dvou intelektuálů, kteří spolu žili ve Francii, ale po návratu do Koreje se žena se svým bývalým milencem odmítá milovat. Zatímco muž podléhá stále větší trýzni a depresi, vyjde najevo, že ona v Koreji získala doktorský titul díky eseji, který

ve Francii napsal on. Film konfrontuje ženskou unikavost a mužské zoufalství. O filmu *Hwaomkyong* (1993) nic bližšího nevíme, zato erotická komedie *To You From Me* (1994) tvoří jeden z vrcholů Čangovy tvorby. V centru pozornosti jsou tři intelektuálové: muž, který touží stát se spisovatelem, citlivá dívka, která se k němu nastěhuje a zásobí ho svými erotickými příběhy, a jejich přítel, úředník z banky, který je sice impotentní, ale jako jediný z trojice má skutečný literární talent. Dívka hrdinu svým nehasnoucím sexuálníím apetitem („na střední škole jsem se stala šampionkou v šoustání“) zpočátku spoutá, později s ním však odmítá spát, dokud se mu nebude lépe dařit psaní. Snaží se ho vycepovat, nacvičuje s ním jeho interview, které mu pak kvůli stimulaci pouští při milování. Zatouží po herecké kariéře, čemuž samozřejmě musí odvést sexuální daň u příslušných bossů. Nakonec se stane úspěšnou televizní moderátorkou, on taxikářem a jejich přítel úředník slavným spisovatelem („vyměnil jsem penis za pero“) - právě jeho ona v závěru představuje v talk show, které náš hrdina rezignovaně sleduje ve svém taxiku.

Film má hravou strukturu, jejímž vrcholem jsou dívčiny vzpomínky na vysokoškolská studia: dvořil se jí nesmělý obrylený učitel, do něhož vjela odvaha teprve při policejním zákroku proti studentům na půdě univerzity; až tehdy se dívky natvrdo zmocnil a vykřikoval přitom: „Smrt fašismu, pryč s Američany!“, zatímco hekající dívka jen nesměle namítá: „Ale já nejsem fašista, já nejsem Američanka!“ Když už míra sexuální uvolněnosti přesáhla zobrazitelné meze, přešel film náhle do animované sekvence, plné milých bleskurychlých perverzí (felace s následným zvracením a pod.). Humorná je rovněž scéna, ve které hrdinka na WC, poté, co vykonala velkou potřebu, sexuálně obsluží svého budoucího bossa a utře ho kalhotkami, které namočila do splachovadla.

Drama *Okvětní lístek* (1996) je příběhem patnáctileté dívky, která v květnu 1980 při masaku v Kwangdžu nechá na ulici svou umírající matku a utíká před palbou. Následkem otřesu onemocní, protože si vyčítá, že matku opustila. Po letech se seznamuje s dělníkem, který uplatňuje léčbu šokem, soucitem i násilím: týrá ji, bije a nakonec znásilní. Vzpomínky jsou, jako v předchozím filmu, znázorněny v animovaných i v hraných sekvencích.

Po tomto filmu dal Čang Son-u „sbohem mainstreamu“ a rozhodl se natáčet „špatné filmy“. Inspirován svým asistentem Kim Su-hjunem, natočil *Nekonečný, bezedný, špatný film* (1997). Kim totiž točil krátké dokumenty o teenagech, kteří vegetují na soulských uličkách. Film vznikl ve spolupráci s příslušníky této subkultury, kteří před videokamerou improvizovali a předváděli svůj život. Neměl žádný scénář, žádnou narativní strukturu. Skládá se z krátkých kapitol, jejichž vyvrcholením je vždy nějaká loupež, zlomyslnost, mejdan, orgie, opilství nebo sex. Režisér ukazuje staré i mladé povaleče. V jedné epizodě je členka pankáčské party přistižena při krádeži v obchodním domě a musí místního detektiva na WC orálně ukojit (režisér nechá obraz v této scéně černě zastínit s nápisem „cenzurováno“). Jindy si dva staří houlesáci kupují v obchodním domě bonbóny. Holky se vloupají do baru. Jeden mladík chce na WC v tančírně spáchat sebevraždu tak, že se pokusí zadusit toaletním papírem. Jindy skupina mladíků sbalí v baru dívku, která je panna, opijí ji do bezvědomí, a potom jí jeden po druhém znásilní. V poslední epizodě nazvané „Smrt“ zemře jednomu ze starých bezdomovců děvčátko. Modlitba přechází do náboženské písně. Film, snímáný ručně, videokamerou, se zrnitým obrazem, pronáší ponurá rocková hudba a zpěv novovlnného a neobyčejně sugestivního stylu; také anketové scény na ulicích. Občas dojde i na sekvenci vytvořenou počítačovou animací - i zde je obsah pornografický: žena vyměšuje, panáček pojídá její fekálie.

Nad Čang Son-uvými filmy si klademe otázku, zda jejich všestranná pikantnost (fyzilogické záležitosti jsou podávány s mimořádnou tělesnou intenzitou, ženy vyměšují, muži masturbují, tematizována je erekce, otevřeně se ukazují nejrůznější sexuální praktiky) je něčím specificky korejským, nebo působí stejně šokující i ve své vlasti. Abychom mohli odpovědět, museli bychom vědět víc o korejských obyčejích; informace, že v korejské tradici je předvádět v dobré společnosti pohlavní údy dospívajících dědiců, že v korejské restauraci se nesmíte vysmrkat, zato je - jako i jinde v Asii - žádoucí mlaskat a srkat, nám k vyřešení nestačí. Není však pochyb o fotogenii Čangových filmů, o jejich vysoké inteligenci, svobodné imaginaci, společenské odvaze a výrazové síle.



Láska ve Woomukbaemi (1989) r. Čang Son-u

Jaromír Blažejovský

NÁVRAT K REALISMU

Opožděné interview s režisérem Čang Son-uem

NÁSLEDUJÍCÍ ROZHOVOR S REŽISÉREM ČANG SON-UEM SE ODEHRÁL NA 27. MFF V KARLOVÝCH VARECH V ROCE 1990, KDE BYL MIMO SOU- TĚŽ UVEDEN JEHO FILM *LÁSKA VE WOUMUKBAEMI*. TEXT BYL TEHDY NABÍDNUT JEDNOMU Z ČESKÝCH FILMOVÝCH ČASOPISŮ, ALE PUBLI- KOVÁN NEBYL; ZKRÁCENÝ VÝTAH VYŠEL POTOM S NĚKOLIKALETÝM ODSTUPEM V DENÍKU ROVNOST. ZDE JE TEDY ROZHOVOR V ÚPLNOSTI PUBLIKOVÁN POPRVÉ. OTÁZKY I ODPOVĚDI MEZITÍM ZASTARALY: OD- RÁŽEJÍ VŠAK ATMOSFÉRU DANÉ CHVÍLE JAK V ČESKOSLOVENSKU, TAK V SEVERNÍ KOREJI.

Překvapilo mne, že se váš film *Láska ve Woomukbaemi* odehrává v proletářském prostředí.

Pokusil jsem se oživit tradice realismu, které v korejské tvorbě existovaly dříve. Pro vás ze světa socialismu není realismus ničím zvláštním, ale v Koreji to bylo jiné. Zejména pod vlivem amerických filmů dospěla jihokorejská kinematografie k převaze zábavných žánrů. Můj film je charakterizován jako začátek obnovy realismu v naší filmové tvorbě. Chtěl bych tímto směrem pokračovat a spojovat tradice západního a našeho realismu.

Nezvyklé jste ukázal vztah mezi muži a ženami. Muž se domnívá, že vládne, ale ve skutečnosti je tomu naopak rozhodující síla přísluší ženě a muž je v příběhu odhalen jako slaboch. Nakolik je tento stav pro Koreu aktuální?

Většina našich filmů ukazuje spíš bohaté vrstvy, kde mají být ženy pokorné, podřízené mužům atd. Ale v nižších vrstvách je korejská žena průbojná a samostatná. Můj film někteří korejská diváci nechtěli ani vidět do konce, připadal jim směšný. Musím podotknout, že jsem původně ani nezamýšlel točit milostný film; spíše jsem chtěl dělat politickou tematiku, ale v Jižní Koreji existuje cenzura, takže film, který jsem měl už rozpracovaný, jsem přerušil. Kdybych chtěl pokračovat v tom, co jsem zamýšlel, nemohl bych pokračovat vůbec.

Co vlastně cenzura v Jižní Koreji zakazuje? Je orientována mravnostně, nebo politicky?

Navenek se tváří, že jí jde o mravnost, ale ve skutečnosti potlačuje politicky zaměřená díla. V Koreji se jak vláda, tak umělci domnívají, že film patří k mocným médiím, která mohou ovlivňovat veřejné mínění. Filmy proti režimu nemohou vůbec vznikat. U nás v kapitalistické společnosti je tvorba závislá na penězích, a když boháči vidí, že by film byl politicky neúnosný, prostě na něj nedají peníze.

Existuje kodex, který taxativně vymezuje, co je a co není dovoleno?

Ano, existuje takový zákon. Ale jeho jednotlivé body jsou formulovány dosti nejasně. Proto záleží na rozhodnutí cenzora,



co pustí a co ne. Například se nesmějí objevit filmy směřující k narušení veřejného pořádku. Dále věci, které by mohly ohrozit morálku, třeba příliš obnažené a příliš sexuální scény, přehnaně násilí. Nesmí se ani zdůrazňovat rozdíly mezi bohatými a chudými. Nedávno například jeden mladý režisér natočil film z dělnického prostředí, který byl na dvacetí místech vystřihán.

Existují v Jižní Koreji odborné filmové časopisy?

Vycházejí tři: radikálně orientovaný Národní film (Mindžok jonghwa), konzervativní Filmová kritika (Jonghwa pchjongnon) a Filmová řeč (Jonghwa ono), zaujímající pozici politického středu. Ve filmové kritice převažují nacionální hlediska, ale vychází se i z metodologie strukturalismu a najdou se též stati koncipované z marxistických stanovisek. Vydavatelství deníku Hanguk Ilbo pořádá každoročně filmový festival. Jeho Grand prix získal v roce 1990 právě můj film *Láska ve Woomukbaemi*.

Z vašich slov i z vašeho životopisu je zřejmé, že poměry ve vaší vlasti nejste právě nadšeni. Jakému typu společnosti byste dal přednost? Snad takovému, jaký panuje v Severní Koreji?

V žádném případě by to nebyl takový typ jako v Severní Koreji. Jde o to, že v naší zemi jsou příliš drastické rozpory - chudí lidé žijí příliš nuzně a vrstva bohatých v přílišném přepychu. Chtěli bychom dosáhnout demokratického uspořádání, kde by bylo bohatství rovnoměrněji rozděleno. Kdyby došlo ke sjednocení se Severní Koreou, zmizelo by politické napětí a věci by se daly řešit rychleji. Mou největší touhou je, aby lidé v Severní Koreji mohli volně zhlédnout jihokorejské filmy a naopak.

Viděl jste někdy nějaký severokorejský film?

Nikdy. Právě na tomto festivalu jsem chtěl zhlédnout něco z typických filmů, jaké se točí v socialistických zemích. Rád bych se s tradicemi socialistického filmu seznámil. Dobře vím, že české a slovenské filmy dosáhly v šedesátých letech světové úrovně. Těšil jsem se na Menzelovy *Skrivánky na niti*, ale už jsem je tu nezastihl. Viděl jsem tady film *Den sedmý, osmá noc*.

Myslím, že je škoda, že váš film, ač přihlášen do soutěže, nebyl do ní přijat, a promítal se jen mimo soutěž.

Pro mne i to je velká čest.